

постоянна заплаха от две страни - от Високата порта и от Цариградската патриаршия, обвиняващи я в нелоялност и подстрекателство на бунтовниците, Българската екзархия е принудена да се съобразява с натиска на властите. Идейното разцепление сред цариградските българи също отслабва нейните позиции и ограничава възможностите ѝ да оформя и отстоява общо гледище в защита на нацията пред дипломатическите представители на Великите сили в Цариград. При все това няма основание да се подценява приносът в това отношение на Екзархията, както и на цариградската българска колония, на който напоследък бе обърнато специално внимание.³ Както се знае, Антим I и кръгът дейци около Екзархията подпомагат разкриването на истината пред Европа за изстъпленията на башибозука и повсеместните насилия над българското население; правят постъпки пред Портата за спиране на безчинствата и администриране за задържаните българи; дискретно съдействат на дипломатическата мисия на Драган Цанков и Марко Балабанов, организирана от "старите" в Румъния в споразумение с група българи в Цариград; предприемат екзархийска анкета в пострадалите райони на страната; улесняват международните анкетъори и публицисти; събират средства за бедстващите сънародници и т.н. Като църковна организация правомощията на Екзархията в сферата на националното представителство били по начало стеснени, а при настъпилите нови обстоятелства тя всъщност не можела свободно и решително по законен път да отстоява правата на българския народ, нежели неговите искания за радикална промяна на политическото му положение.

Симптоматична е преценката на в. "Нова България" - новата печатна трибуна на революционните съмишленици. На неговите страници се проявява разбиране към критичното положение на Екзархията и се обяснява невъзможността ѝ да бъде пълноценно представителство на народа. Заключение на анонимния автор е категорично: "Това, което се отнася до политическите дела на българския народ е длъжност на българската емиграция."⁴

Действително след жестокото потушаване на Априлското въстание главните надежди на българското общество се оказват отново отправени, за кой ли път, към онази част от емиграцията, която се намира извън пределите на Османската империя. Осъзнала своя дълг тя се раздвижва - на първо място в Букурещ - традиционен център на нейната дипломатическа активност и освободителни инициативи. Въодушевлението и нетърпението пред очакваната предстояща развързка на Източната криза са особено силни сред привържениците на революционното течение. Междувременно, българското националноосвободително движение през предходните години се е наложило като осубект на международното право. С това самочувствие неговите лидери, останали зад граница или озовали се там след разгрома на въстанието, се насочват към мобилизиране съпротивителните сили на нацията и към дипломатическа защита на освободителната кауза. Надделява преценката, че кръстосаните интереси на големите държави в Европейска Турция ще продължат да пречат за реализиране справедливите искания на нашия народ за възстановяване на неговата самостоятелност. Тревожните вести за потушаване на въстаническите